

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

23-24 лютого 2023 року

м. Запоріжжя

Редколегія:

Л. М. Боярська – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

І. Г. Утюж – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Ю. В. Котлова – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Д. П. Сепетий – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Н. В. Спиця – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

С. А. Козиряцька – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

С69

Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині) : зб. матеріалів ІV Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 лютого 2023 року). – Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. – 207 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

<i>Ісайчева К.К., Каплаушенко А.Г., Самелюк Ю.Г.</i>	
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА КАФЕДРІ ФІЗКОЛОЇДНОЇ ХІМІЇ ЗДМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	134
<i>Козиряцька С.А.</i>	
РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	135
<i>Кришталь В.М.</i>	
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	138
<i>Крісанова Н.В., Іванченко Д.Г., Рудько Н.П., Черчесова О.Ю.</i>	
ЗМІНА ПІДХОДІВ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ПОКАЗНИКА ЯКІСНОЇ УСПІШНОСТІ З ДИСЦИПЛІНИ «БІОЛОГІЧНА ХІМІЯ» У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕДИЦИНА» ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ	139
<i>Крупей К.С., Деген А.С., Кравченко Г.В.</i>	
ЖАНР ІНТЕРВ'Ю ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОТРИМАННЯ СТУДЕНТАМИ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО Й АСИНХРОННОГО НАВЧАННЯ	140
<i>Кулакова О.М.</i>	
ДИСТАНЦІЙНЕ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	142
<i>Мазулін О.В.</i>	
САМОСТІЙНА РОБОТА ФАРМАЦЕВТИВ-ІНТЕРНІВ З ДИСЦИПЛІНИ «СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ» В УМОВАХ ON-LINE НАВЧАННЯ	143
<i>Масік Н.П.</i>	
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ СТАРШИХ КУРСІВ	144
<i>Пилипенко В.В.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС	145
<i>Рогова А.В.</i>	
ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ В МЕДИЦИНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	146
<i>Самойленко О.В., Малахова В.В.</i>	
СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО МІКРОКЛІМАТУ В ГРУПІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	149
<i>Сенетий Д.П.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ФІЛОСОФІЇ СВІДОМОСТІ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ PhD В МЕДИЧНИХ ЗВО	150
<i>Сидоренко О.В., Денисенко О.М.</i>	
ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ І ПРОБЛЕМИ	151
<i>Соляненко О.Л.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	154
<i>Соляник О.В.</i>	
СИТУАЦІЙНО-РОЛЬОВА ГРА У ВИВЧЕННІ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПЕДІАТРІЇ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ	155
<i>Стиця Н.В., Школова О.П.</i>	
ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ТЕРАПІЯ	156
<i>Ткач А.В.</i>	
ДЕРЖАВНА МОВА – МОВА ФАХОВОГО СПІЛКУВАННЯ	157
<i>Точиліна Т.М., Точилін А.В.</i>	
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ МЕДИЧНОЇ ТА БІО-ЛОГІЧНОЇ ФІЗИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	158
<i>Уварова О.О.</i>	
ВИБІРКОВА ОСВІТНЯ КОМПОНЕНТА «ІМІДЖ ЛІКАРЯ»: ПЕРШІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИКЛАДАННЯ	159

Перший виклик який перед нами постав – це зміцнити нашу згуртованість. Згуртованість це заперука вирішення найскладніших задач! Саме тому першочергово нашою командою було прийняте рішення перемістити фокус уваги з академічних успіхів на підтримку й нормалізацію психічного стану здобувачів освіти. Складно здійснити об'єктивне оцінювання рівня знань, враховуючи обставини в яких знаходиться студент під час підготовки до занять або безпосередньо самого заняття (бо на це впливають додаткові обставини спричинені війною, зокрема: повітряні тривоги, знаходження студента в бомбосховищі, або його місцезнаходження на тимчасово окупованих територіях, тощо). Цей ряд факторів має лише один вектор, що приведе до позитивного результату – це згуртованість.

Другий виклик – це мотивація. Мотивація як здобувача освіти так і самого викладача. Через стресовий стан, спричинений війною, ми не можемо повною мірою розкрити свій потенціал, оскільки через невпевненість у сьогоднішньому дні, у завтрашньому дні нам дуже складно правильно розставляти акценти та розподіляти час. Як одну з переваг нашої професійного вектора, можна виділити користь суспільству. Корисна справа для суспільства, особливо у тяжкий час обов'язково мотивує до нових успіхів. Тому для педагогічного працівника кожен день то нова порція мотивації, тим більше для студентів медиків та фармацевтів. В умовах війни їх працю неможливо переоцінити! Саме такими принципами живе кафедра фізколоїдної хімії ЗДМУ.

І насамкінець третій виклик – це необхідність спрямувати весь накопичений досвід на організацію навчального процесу. Основою у студентів, майбутніх медиків та фармацевтів, на дисциплінах, що вони проходять на кафедрі фізколоїдної хімії ЗДМУ є лабораторний практикум. В умовах воєнного часу немає можливості бути присутніми студентам в лабораторії. Тому існує необхідність в онлайн режимі занурити студента в атмосферу, що відповідала би його робочому місцю в хімічній лабораторії. Це і сформувало низку пріоритетних напрямів у проведенні віддаленого заняття. Зокрема це візуалізація експериментальної частини, передання досвіду студентам таким чином, щоб вони змогли застосувати свої вміння після завершення пари.

В підсумку важливо відзначити що для досягнення основної мети кожного викладача та здобувача освіти, особливо в умовах воєнного часу необхідними є три основні компоненти, а саме: згуртованість, мотивація та вміння користуватись накопиченими знаннями.

Немає сумніву, що війна закінчиться перемогою України, а набутий досвід як у викладачів так і у здобувачів освіти залишиться з ними та буде працювати на благо всього Українського народу! Слава Україні!

РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

*Козиряцька Світлана Анатоліївна,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
Запорізький державний медичний університет*

Анотація. У статті розглянуто виховний потенціал гуманітарних дисциплін у контексті дистанційного навчання. Зокрема, вказано, що їх виховні завдання і можливості полягають не лише у підвищенні загальної культури й освіченості, але й у формуванні суспільно-духовних цінностей, свідомої громадянської позиції, уявлень про національну ідентичність, інформаційну культуру, визначенні інтелектуальних орієнтирів. Для цього доцільним визначено використання активних методів навчання, які стимулюють самостійне та критичне мислення, зокрема дискусій, «круглих столів», проблемно-пізнавальних завдань; використання аудіовізуальних матеріалів, що спонукають до аналізу та переосмислення.

Abstract. The article researches the educational potential of humanitarian disciplines in the context of distance education. In particular, their educational tasks and potential consist not only in raising general culture and education, but also in the formation of social and moral values, conscious citizenship, ideas about national identity, information culture, and the define of intellectual landmarks. The use of active learning methods for this purpose is very important, because they stimulate independent and critical thinking, in particular discussions, problem-cognitive tasks; the use of audiovisual materials that encourage analysis and rethinking.

Сучасна вища освіта, починаючи з 2020 року (спочатку через пандемію, а далі – через воєнні дії в Україні), змінила вектор свого існування та переорієнтувалась переважно на сферу дистанційного навчання. Відтак, завданням викладача вищої школи стало, з одного боку, оптимальне застосування тих засобів навчання, які характеризуються найбільшим дидактичним

потенціалом, а також усього різноманіття форм і методів вивчення навчальних дисциплін, які можуть бути продуктивними в умовах дистанційної освіти; з іншого боку, – пошук способів реалізації виховного компонента під час викладання дисциплін (особливо дисциплін гуманітарного спрямування) у закладах вищої освіти.

На думку дослідників (В. Козьма, Н. Курбан, В. Лозовий), вища освіта має бути засобом професійного розвитку та самовдосконалення, що неможливе без гуманітарних дисциплін, адже, наприклад, вивчення української мови формує «систему суспільно-духовних цінностей і національну картину світу, передає новим поколінням ключові уявлення про національну ідентичність» [4, с. 5]; знання з історії, філософії, політології забезпечують оволодіння сучасною політичною культурою [2, с. 138] та й загалом рівень гуманітарного знання майбутнього фахівця безпосередньо впливає на його загальну культуру й освіченість [3, с. 175].

Відзначимо, що сьогодні світ зазнає значних трансформацій (глобалізація, загальнокультурні перетворення, тотальна інформатизація та медіанасиченість середовища, маніпулятивні впливи соціуму та деструктивні смислові інтервенції у формування національного наративу), а це, у свою чергу, накреслює перед системою вищої освіти проблему виховання молоді, здатної не лише навчатись, здобувати навички й формувати необхідні компетенції, але й здійснювати критичний аналіз, адекватно осмислювати виклики сучасності, самовдосконалюватись, а також здатної до усвідомлення своєї національної ідентичності, формування системи цінностей, свідомої громадянської позиції, інформаційної культури. При цьому залишається актуальним застосування особистісно-орієнтованого підходу, оскільки «нова модель людського існування полягає в зміні пріоритетів, в центрі уваги яких постає особистість, її всебічний розвиток, культура та професіоналізм» [3, с. 174].

Значний потенціал у цьому розумінні мають такі гуманітарні дисципліни, як «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Історія України та української культури», «Філософія», «Етика», «Основи християнської етики і моралі» та ін. На нашу думку, у ході дистанційного навчання важливо підхоплювати позитивні тенденції, які виявляє сучасна молодь у контексті сучасних подій: це і принциповий перехід на українську мову у спілкуванні, і бажання збагнути суть і значення історичних подій від часів Київської Русі і до сучасності, і прагнення до розуміння загальнонаціональної ідеї. Тому важливим у навчально-виховному процесі стає формування інтелектуальних орієнтирів, мовно-культурного простору, реставрації історичної пам'яті як основоположних критеріїв національної ідентифікації.

Варто відзначити, що самоусвідомлення, національна ідентифікація спираються з-поміж іншого на ціннісні характеристики, які базуються на системі знань з мови, історії, культури. Як вважає С. Яременко, з думкою якої ми погоджуємось, «мова <...> оберіг та ретранслятор духовних цінностей, виразник менталітету, характеру, національних рис народу. Мова є засобом пізнання світу й самопізнання, скарбницею історичної пам'яті народу, його ідеалів, моралі й етики, історичної долі...» [6, с. 142]. Зважаючи на недавні мовні дискусії в публічному просторі щодо затвердження нової редакції правопису, що за своєю суттю було відновленням історичної справедливості та поверненням до української фонетичної традиції, важливо допомогти подолати стереотипи, які до цього часу існують у суспільній свідомості з приводу слововживання чи фонетичних особливостей.

Сучасна молодь є надзвичайно мобільною, відкритою до нової, незаангажованої інформації, однак, незважаючи на це, вона іноді потрапляє у викривлений дискурс недавньої реальності, у якому все ще було чути відгомін колоніального минулого, коли українській мові, культурі надавалось ризик вторинності. У цьому контексті доречною є думка української дослідниці І. Петренко яка зауважує, що «при формуванні національної свідомості важливо не були ізольованими, а навпаки, нести українську національну ідею у різні суспільства, країни та культури. Це сприяє формуванню у студентів національної позиції, гідності, почуття гордості за досягнення і роль українського народу у світовій історії, а також долає комплекс меншовартості» [5, с. 209]. Тому так важливі знання історії власного народу, історії української мови, української культури, адже вони мають безперечний виховний потенціал, оскільки стають підґрунтям для переконань студентської молоді, впливають на її світогляд, формують політичну культуру, пробуджують патріотизм. У нинішніх умовах відстоювання української державності це є своєчасним та актуальним.

Особливого значення також набуває формування інформаційної культури студентської спільноти у взаємозв'язку з такими поняттями, як «інформаційна безпека», «інформаційна гігієна», оскільки одним із аспектів інформаційного суспільства є вільний доступ до інформації, а

дистанційне навчання ініціює її пошук не завжди у традиційних підручниках, а й в Інтернеті, де це можна зробити швидше, однак на шкоду її достовірності і правдивості. У Мережі існує не лише навчальний контент, а й безліч фейків та міфів для приваблення потенційних реципієнтів (відвідувачів ресурсів). Відтак, важливим є вироблення вміння здійснювати зіставлення й перевірку матеріалів, розвиток критичного мислення, формування понятійної системи, що забезпечить необхідну базу знань, а отже, дасть змогу протистояти маніпулятивним впливам та сприятиме зростанню інтелектуального потенціалу особистості.

Зауважимо, що однією з проблем дистанційного навчання є те, що викладачеві важко повною мірою «відчувати» аудиторію, оскільки відсутній безпосередній контакт і неможливо «прочитати» емоції реципієнтів, однак важливо навчитися виокремлювати тези, події, погляди, які, з одного боку, будуть цікавими студентській спільноті, виходячи з того, що студенти першого курсу – це «вчорашні» підлітки, яких приваблює щось нове й незвичне (як-то розвінчання міфів, руйнування стереотипів), а з іншого боку, дадуть змогу проводити прямі паралелі із сучасними подіями, спонукаючи до аналізу, переосмислення, реалізуючи тим самим виховні завдання історії.

У цьому контексті вбачаємо доречним застосування активних методів навчання, які стимулюють самостійне та критичне мислення, зокрема дискусій, «круглих столів», проблемно-пізнавальних завдань на основі аналізу документів тощо, а також в умовах вимушеного онлайн-навчання – використання аудіовізуальних матеріалів, що активізують інтерес до матеріалу та сприяють кращому його засвоєнню. Українська дослідниця О. Воскобій з цього приводу слушно зауважує, що «з інтенсивним розвитком освітніх технологій система викладання поступово набуває нових рис, де панівна роль насамперед відводиться методам і прийомам, що передбачають активну участь студента у процесі опанування навчального матеріалу. Така система навчання <...> є найбільш актуальною саме для дисциплін соціально-гуманітарного циклу, оскільки активні інтерактивні методики сприяють розвитку світогляду особистості, її творчого потенціалу, мотивації, ціннісних орієнтирів, інтересів та потреб» [1].

Відтак, викладання дисциплін «Історія України та української культури», «Українська мова (за професійним спрямуванням)» забезпечує не лише здобуття знань, але й формує систему понять і цінностей, створює єдине смислове поле та оцінний простір для студентської спільноти, інтелектуальні орієнтири, які сприяють розумінню загальнонаціональної ідеї, розвитку громадянських компетенцій. Поєднання в навчальному процесі ЗВО гуманітарної та професійної складових сприяє розвитку грамотності, мовленнєвих компетенцій, загальної освіченості, підвищенню культурного рівня, пробуджує прагнення до самовдосконалення.

Таким чином, виховні завдання гуманітарних дисциплін полягають у соціальному та духовно-моральному розвитку, формуванні соціальної відповідальності, відчуття національної ідентичності, політичної культури тощо.

Список використаних джерел

1. Воскобій О. Сучасні підходи до викладання соціально-гуманітарних дисциплін у вищих юридичних навчальних закладах. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1281>
2. Козьма В. Гуманітаризація вищої школи та роль викладача в процесі формування політичної культури молоді. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса*. 2012. Вип. 4. С. 135–141.
3. Курбан Н. Значення гуманітарних дисциплін у навчальному процесі менеджерів-економістів. *Гуманітарна складова вищої освіти: досвід і проблеми*: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, Київ, 29 травня 2018 р. Київ : НУХТ, 2018. 216 с.
4. Лозовий В. Роль гуманітарної освіти у формуванні національної ідентичності та консолідації суспільства в умовах суспільно-політичної кризи в Україні. *Гуманітарна освіта у вищій школі: історичний досвід, проблеми та перспективи*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. С. 3–8.
5. Петренко І. Вплив гуманітарних дисциплін у вищій школі на виховання майбутніх громадян. *Гуманітарна складова вищої освіти: досвід і проблеми* : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, Київ, 29 травня 2018 р. Київ : НУХТ, 2018. 216 с.
6. Яременко С. Мова як чинник національної самоідентифікації та патріотичного виховання сучасно молоді. *Гуманітарна складова вищої освіти: досвід і проблеми* : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, Київ, 29 травня 2018 р. Київ : НУХТ, 2018. 216 с.